

To Perodios
29 Iazun
1994

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΕΙΣΒΟΛΗ

Έξι λογοτέχνες -
διανοούμενοι
δίνουν το
προσωπικό τους
στίγμα για τα
γεγονότα
του πικρού
Ιουλίου και τις
καταστάσεις που
δημιούργησαν

ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ ΛΙΑΣΗ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΤΣΟΥΡΗΣ:

«Πρέπει να υπάρξει ένα πιο ισχυρό ερέθισμα από την πολιτεία για όλους τους διανοούμενους στην Κύπρο».

ΕΛΛΗ ΠΑΙΟΝΙΔΟΥ:

«Κάπου έχει γίνει αυτοσκοπός η εισβολή – Ο Πενταδάκτυλος σαν σύμβολο έχει παραγίνει».

ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΠΙΕΡΙΑΔΗΣ:

«Μετά την εισβολή έχει επικρατήσει μια αχαλίνωτη συμφεροντολογία».

ΡΟΥΛΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ – ΣΤΑΥΡΟΥ:

«Αλίμονο εάν στην τέχνη υπάρχει διδακτισμός!».

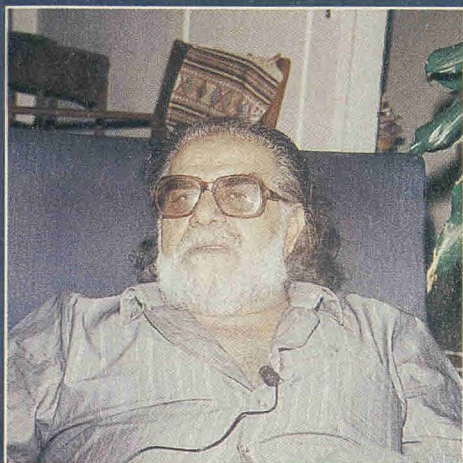
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ:

«Ο λαός ετοιμάζει τις βαλίτσες του για μια πτήση που μέλλει να ακρωθεί».

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ:

«Η ευμάρεια που υπάρχει στην Κύπρο δε μας έχει απομακρύνει από τις ρίζες μας».

Το πραξικόπημα και η τουρκική εισβολή αποτέλεσαν σταθμό στην κυπριακή λογοτεχνία. Ήταν δυο συγκλονιστικά γεγονότα που σίγουρα δεν μπορούσαν να αφήσουν ασυγκίνητους τους λογοτέχνες μας. Πλησιάσαμε γνωστούς πνευματικούς ανθρώπους και τους υποβάλαμε μια σειρά από ερωτήματα σε μια συνομιλία που είχαμε μαζί τους. Τους ρωτήσαμε τι ένιωσαν ότι έπρεπε να δώσουν στον κόσμο τότε, γενικά τι χρειαζόταν ο λαός από τους πνευματικούς του καθοδηγητές, πώς είδαν να επιδρά η λογοτεχνία της εισβολής στον κυπριακό λαό και πώς αντιλαμβάνονται το μέγεθος του χρέους τους σαν πνευματικοί άνθρωποι σήμερα, μια εποχή όπου απειλείται άμεσα η εθνική μας οντότητα. Τους προκάλεσαμε ακόμα να εξηγήσουν γιατί δεν έχουν τοποθετηθεί επί της προτεινόμενης λύσης στο Κυπριακό πρόβλημα και τους ζητήσαμε να τοποθετηθούν έναντι των Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης.

Η ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΤΣΟΥΡΗ

Ο κ. Γιάννης Κατσούρης μετά την τουρκική εισβολή ένιωσε ότι έπρεπε να κάνει μια καταγγελία. Γι' αυτό και η συλλογή διηγημάτων του που εκδόθηκε το 1978 είναι μια καταγγελία του προ-πραξικοπήματος, του πραξικοπήματος και της εισβολής. «Αυτή ήταν η πρώτη μου αντίδραση με μια άμεση πεζογραφία που έπρεπε να ήταν καταγγελία», εξηγεί.

Εντούτοις, όπως υποστηρίζει, ακόμα δεν ξέρουμε αν μέχρι σήμερα γράφτηκαν τα έργα που έπρεπε να γραφτούν για την τουρκική εισβολή. «Το τι θα προκύψει εμπνευσμένο από την εισβολή – εξηγεί – μπορεί να είναι ένα θέμα που να φανεί μετά από ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Όπως σήμερα στην Ελλάδα, που γράφονται θέματα για τη Μικρασιατική Καταστροφή». Και προσθέτει: «Πάρα πολλά έργα από όσα έχουν γραφτεί μπορεί να μην επιδιώσουν καθόλου ενώ μπορεί να μην έχουν γραφτεί ακόμα τα έργα που θα επιδιώσουν. Τι θα βγει, ο χρόνος θα το δείξει». Η λογοτεχνία γενικώς – πιστεύει – δεν επιδρά όσο θα έπρεπε στον κυπριακό λαό, γιατί η λογοτεχνία της Κύπρου δεν απέκτησε ακόμα το κοινό που έπρεπε να έχει. «Πάρα πολλά χρόνια πιστεύαμε ότι η καλή λογοτεχνία είναι η ελληνική. Μόλις τα τελευταία χρόνια άρχισε να έχει μια προβολή η κυπριακή λογοτεχνία αλλά και πάλι δεν απέκτησε το κοινό που έπρεπε να έχει». Άρα τα μηνύματα «κάπου βρίσκονται στον αέρα αλλά δε μας αγγίζουν. Κι αυτό γιατί δε ζούμε σαν λαός υπό κατοχή». Παρατηρεί ακόμα ότι η τέχνη στην Κύπρο δεν έπαιξε σημαντικό ρόλο, σε αντίθεση με την πρωτο-

ποριακή λογοτεχνία της κατοχής στην Ελλάδα, γιατί συμβίβαστήκαμε με την εισβολή.

Πιστεύει ότι αν υπήρχαν πιο αγωνιστικές πολιτικές ηγεσίες που θα έθεταν τα προβλήματα πιο αγωνιστικά, τότε θα ήταν και άλλη η αντίληψη του λαού, επισημαινοντας ότι «κάπου έχει φθαρεί το αντιστασιακό μας ιδεώδες όσον αφορά την εισβολή». Παρατηρεί ακόμα ότι στο σύνολό της, θα μπορούσε να ήταν πιο δυναμική η παρουσία όλων των διανοουμένων στην Κύπρο. Είναι της γνώμης όμως ότι, όταν υπάρξει ένα πιο ισχυρό ερεθισμα από την πολιτεία θα βγουν όλοι στην πρωτοπορία.

Ο ίδιος θεωρεί τεράστιο το μέγεθος του χρέους που έχει ο πνευματικός άνθρωπος στη σημερινή εποχή γιατί όχι μόνο βρίσκεται σε μια πρωτοπορία αλλά και γιατί ως πνευματικός άνθρωπος είναι πιο ευαίσθητος – θεωρητικά τουλάχιστον – και επομένως πρέπει να συλλαμβάνει τα μηνύματα περισσότερο από κάθε άλλο άνθρωπο και πρέπει να κάνει τη δουλειά του. «Όμως η δουλειά του είναι απλώς η τέχνη του», συνεχίζει «Δεν είναι να κατέβει στο δρόμο. Αν κατέβει, αυτό είναι κάτι πρόσθετο και θα ήταν καλό σαν ένα εμπρακτο παράδειγμα. Όμως η δουλειά του είναι, διά τη τέχνης του, να εξυπηρετήσει το σκοπό του».

Όσον αφορά το εθνικό μας θέμα δεν πιστεύει ότι τα ΜΟΕ δε θα φέρουν κανένα αποτέλεσμα ευνοϊκό για τη δική μας πλευρά και θεωρεί ότι είναι αποτέλεσμα συνεχών πιέσεων των μεγάλων.

Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΣ ΠΑΙΟΝΙΔΟΥ

Όλες οι συλλογές της κ. Έλλης Παιονίδου που εκδόθηκαν μετά το

1974 είχαν μέσα το στοιχείο του πόνου και της καταστροφής. «Ακόμα και στην ποίηση που γράφω σήμερα, μέσα βαθιά, υπάρχουν τα μόρια αυτού του πόνου που είναι μέσα μας». Η κ. Παιονίδου δε νομίζει ότι η λογοτεχνία μπορεί να διαδραματίσει ένα καθοδηγητικό ρόλο. «Η λογοτεχνία μπορεί να διαδραματίσει ένα ρόλο συγκινησιακό και ωθητικό προς το λαό. Δυστυχώς η πολιτική είναι που παίζει το σημαντικό ρόλο». Μετά το 1974 ένιωσε ότι έπρεπε να βγάλει από μέσα της τα συναισθήματα που την κυριαρχούσαν – του πόνου, της καταστροφής, της αδικίας, κάποιες οργής έναντι αυτών που ευθύνονταν – αλλά ταυτόχρονα να μεταφέρει στο κοινό την ανάγκη επιδίωξης και αντίστασης.

Όπως λέει η ίδια, η εισβολή ήταν ένα γεγονός που συγκλόνησε πάρα πολλούς λογοτέχνες και τους ώθησε να εκφραστούν μέσω της λογοτεχνίας. Συγχρόνως παραδέχεται ότι κάπου έχει γίνει αυτοσκοπός το θέμα της εισβολής από πολλούς και διαπιστώνει: «Ο Πενταδάκτυλος σαν σύμβολο παράγινε. Δεν μπορείς διαρκώς να επαναλαμβάνεις τα ίδια πράγματα. Στην εποχή μας, όταν θα μιλήσεις για τον Πενταδάκτυλο ή για την εισβολή πρέπει να το θέσεις μέσα από τις σημερινές καταστάσεις. Πρέπει να μιλώ για άλλα σημερινά προβλήματα και να μπαίνουν μέσα και τα προβλήματα της εισβολής».

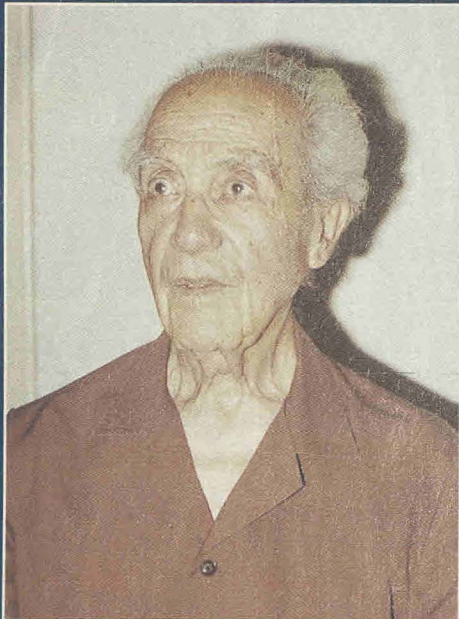
Η κ. Παιονίδου εκτιμά ότι οι πνευματικοί άνθρωποι έχουν πολύ μεγάλες ευθύνες στη σημερινή εποχή και δέχεται και τις δικές της προσωπικές ευθύνες. Πιστεύει ότι είναι ώρα να διερωτηθούν οι πνευματικοί άνθρωποι αν κάνουν ότι μπορούν και να είναι αρκετό να δρουν σαν μεμονωμένα άτομα, καταλήγοντας ότι θα πρέπει το κράτος να θέσει στοιχειώδεις αρχές για να βοηθηθούν οι λογοτέχνες να κάνουν τη δουλειά τους.

Εκφράζεται ακόμα απογοητευμένη για τον πολύ μικρό αριθμό αναγνωστών που υπάρχει στην Κύπρο. «Όταν η λογοτεχνία δε φθάνει στο κοινό, πώς θα επιδράσει;».

Όσον αφορά το εθνικό μας θέμα η κ. Παιονίδου δηλώνει ότι θεωρεί καθήκον των πνευματικών ανθρώπων να τοποθετηθούν επί της προτεινόμενης λύσης και δε διστάζει να τοποθετηθεί επί των ΜΟΕ λέγοντας ότι η οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων είναι αυτό που φοβάται ο Ντενκτάς και ότι η επιθυμία

και των δυο κοινοτήτων είναι να ζήσουν μαζί. «Αν ο δρόμος για ολόκληρη την Κύπρο είναι ο συμβιβασμός με τους Τ/Κ», καταλήγει, «να γίνει κι αυτό».

Η ΑΝΑΣΤΑΤΩΣΗ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΙΕΡΙΔΗ

Ο κ. Γιώργος Φ. Πιερίδης δεν πιστεύει ότι οι λογοτέχνες είναι καθοδηγητές. Ο ίδιος μετά την εισβολή προσπάθησε να δει τη γύρω του πραγματικότητα και να την εκφράσει με όσο μπορούσε μεγαλύτερη αλήθεια. «Ο λογοτέχνης απλώς λέει την αλήθεια και ο αναγνώστης, αν είναι σκεπτόμενος άνθρωπος, γνωρίζοντας την αλήθεια, προβληματίζεται, εξάγει τα συμπεράσματά του και καθοδηγείται όχι γιατί είναι ο λογοτέχνης καθοδηγητής αλλά διότι ο ίδιος βγάζει τα δικά του συμπεράσματα».

Όπως υποστηρίζει, ο αναγνώστης δε ζητά η λογοτεχνία να του προσφέρει καταφύγιο αλλά του προσφέρει χωρίς να το ζητά ένα στόχο και μια κατεύθυνση. «Ο αναγνώστης δεν καταφεύγει στη λογοτεχνία για να εφησυχάσει και να κοιμηθεί αλλά επηρεάζεται για ένα ξεκίνημα, μια προσπάθεια, ένα αγώνα». Αυτό ήταν και το μήνυμα που προσπάθησε να δώσει ο ίδιος μετά την καταστροφή. Διευκρινίζει ότι τα γεγονότα και κυρίως τα συγκλονιστικά γεγονότα δεν αποτελούν έμπνευση για το λογοτέχνη αλλά αποτελούν κίνητρο για να πει αυτό που τον συγκλονίζει.

Εκφράζει ακόμα τις ανησυχίες του γιατί μετά την εισβολή, έχει επικρατήσει σε ένα μεγάλο μέρος του

κοινού η φισλοφία της λεγόμενης καταναλωτικής κοινωνίας και μια αχαλίνωτη συμφεροντολογία. «Όταν ο άνθρωπος δεν έχει αρκετή ψυχική γενναιότητα να αντιμετωπίσει μια συμφορά με σθένος, τον συντρίβει και γίνεται σκουλήκι», τονίζει, λέγοντας ότι αυτό είναι που συμβαίνει σήμερα στην Κύπρο σ' ένα μεγάλο μέρος της κυπριακής κοινωνίας.

Εκείνο που βλέπει ελπιδοφόρο είναι ότι μια μερίδα της νεολαίας στέκει αρκετά ψηλά και αντιμετωπίζει τα πράγματα με σθένος. «Αυτοί οι νέοι είναι η ελπίδα μας», καταλήγει. Ο ίδιος ομολογεί ότι δεν πήρε θέση επί της προτεινόμενης λύσης στο Κυπριακό γιατί δεν έχει συλλάβει με βεβαιότητα ποιοι μπορεί να είναι πλέον οι στόχοι μας. «Ομολογώ ότι βρίσκομαι σε ένα είδος αναστάτωσης και δεν είναι τιμίο όταν βρίσκεσαι εσύ ο ίδιος σε ένα είδος αναστάτωσης, να λες στους άλλους τι πρέπει να κάνουν».

ΟΙ ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ ΤΗΣ ΡΟΥΛΑΣ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ- ΣΤΑΥΡΟΥ

Η κ. Ρούλα Ιωαννίδου - Σταύρου λέει: «Προσωπικά, δεν αισθάνομαι πνευματικός καθοδηγητής. Είμαι απλά ένας άνθρωπος που εκφράζει τις ανησυχίες του, τους προβληματισμούς του, τις θέσεις του και τα συναισθήματά του με τη λογοτεχνία». Εξάλλου, αμέσως μετά το 1974, δεν εξέδωσε καμία ποιητική συλλογή.

«Η φρίκη του πολέμου, η άδικη καταδίκη του τόπου μας» της πήραν «την ψυχή και το νου».

Δε βλέπει ακόμα η λογοτεχνία της εισβολής να είχε άμεση επίδραση στο κυπριακό κοινό αμέσως μετά τα τραγικά γεγονότα. «Τότε, δεν ξέρω αν υπήρχαν καν περιθώρια να ασχοληθεί κανείς με τη λογοτεχνία», λέει χαρακτηριστικά: «Ο αγώνας για επιβίωση μετά την καταστροφή ήταν πάρα πολύ σκληρός και ο πόνος αβάσταχτος».

Η ίδια έγραψε το πρώτο της διβλίο πριν την εισβολή και το δεύτερο δέκα σχεδόν χρόνια μετά, στο τέλος του 1983, γιατί προηγουμένως δεν ήταν σε θέση να αρχίσει να δημιουργεί. «Ανάλωσα όλα τα αποθέματα δυνάμεων που μου είχαν απομείνει στον αγώνα της αναζήτησης για ανεύρεση του κουνιάδου μου Δημήτρη Σταύρου, δόκιμου αξιωματικού, που χάθηκε στις 16.8.74 και που μέχρι σήμερα είναι αγνοούμενος», λέει χαρακτηριστικά.

Η λογοτεχνική της δημιουργία, όπως λέει η ίδια, είναι η γνήσια έκφραση των διωμάτων και των εμπειριών της, των συναισθηματικών της δονήσεων, του χρέους της προς την πατρίδα, την τέχνη και τον εαυτό της. Τα μηνύματά της αναδύονται αβίαστα μέσα από κάθε της έργο απιτυγχάνει να επικοινωνεί άμεσα με τον αναγνώστη. «Αλίμονο αν στην τέχνη υπάρχει διδακτισμός! Τότε δεν είναι τέχνη. Κι ούτε μπορεί να λειτουργήσει». Πιστεύει εξάλλου ότι όταν ένα έργο είναι αποτέλεσμα πηγαίας έμπνευσης, τότε συγκινεί και επηρεάζει. Δε διστάζει να παρατηρήσει ότι και οι λογοτέχνες φέρουν μέρος της ευθύνης για την απομάκρυνση του κοινού από τη λογοτεχνία. «Φοβάται πως αρκετοί ξέχασαν την αληθινή αποστολή της τέχνης και μιλά για «μόχθο για δημιουργία εντυπώσεων» και γαι «ακατάσχετη τάση λεξιθηρίας» με αποτέλεσμα να δημιουργούνται «τεχνητά και επιτηδευμένα κατασκευάσματα, έργα που τους λείπει η γνησιότητα και η πνοή». Στο ερώτημα αν σήμερα οι λογοτέχνες επιτελούν το χρέος τους ως πνευματικοί άνθρωποι, η κ. Σταύρου απαντά ότι ο όρος πνευματικός άνθρωπος είναι αμφισβητήσιμος. Για τους λογοτέχνες πιστεύει ότι επαγρυπνούν, γρηγορούν και αγωνίζονται με όλα τα μέσα που διαθέτουν. Παρατηρεί, όμως ότι θα πρέπει να γίνει πιο μαζική η συμμετοχή των λογοτεχνών σε εκδηλώσεις διαμαρτυρίας γιατί πιστεύει ότι δεν είναι αρκετό ο λογοτέχνης να αγωνίζεται μόνο με το λόγο.